

jongen? Mogelijk betekent een visje uit de zoute water een snoepje voor de jonge Visdieven. Of is een menu van alleen zoetwatervis te eenzijdig.

Nu we het toch even over Visdiefjes langs de grote weg hebben, midden in Amsterdam, ook aan de A 44, was jarenlang een kolonie gevestigd. Samen met Kokmeeuwen bezetten zij een stuk grond tussen twee wegen. Van het langsrazende verkeer trokken zij zich weinig aan, zij het dat er wel eens een exemplaar sneuvelde. Een ontmoeting met een auto overleefde zo'n vogel meestal niet. Bij de aanleg van de Schiphollijn heeft het bewuste stuk

grond een andere bestemming gekregen. De Visdieven zijn daarbij verdwenen. Als ik het goed heb heeft Rijkswaterstaat nog wel een ander terreintje voor het broeden geschikt gemaakt. Direct in de buurt van de oude broedplaats. Of dat echter ook door de vogels is bezet weet ik niet.

Schrijvend over sterns, het Visdiefje is een van de sterns, moet ik denken aan die keer dat we in het hoge noorden waren. We maakten met een klein groepje een trektocht naar de kop van Noorwegen en kwamen uiteindelijk aan de Varangerfjord terecht. Daar brachten we een dag door op een klein eiland dat letterlijk 'barstte' van de vogels. Je kon geen stap verzetten of er vloog wel een broedende vogel van het nest. Er was daar ook een kolonie sterns aanwezig, in dit geval van de Noorse Stern. Op wat kleine verschillen na, de snavel mist bijvoorbeeld de zwarte punt, lijkt deze erg veel op het Visdiefje. Min of meer per ongeluk kwamen we in de kolonie van de Noorse Sterns terecht, en dat hebben we geweten. Als Stuka's vielen de vogels uit de lucht met maar een doel: onze hoofden. Die moest je dan ook echt beschermen met een stevig hoofddekseel. Een stok, of je statief boven je hoofd houden wilde ook wel helpen.

Terug naar de Visdiefjes voor onze kust. Daar kunnen we de hele zomer van genieten. Weer of geen weer, ze zijn vrijwel steeds vanaf het strand te zien tot op een warme stranddag toe. Nog aardiger is het om ze op zee te bekijken. Bijvoorbeeld door een tochtje met Jo van de Lippe in zijn boot te maken. Ben je zelf in het bezit van iets dat kan varen is dat nog mooier. Dan kan het je overkomen dat zo'n stern vlak naast je bootje het water in duikt en er met een gevangen visje weer uit spettert. Een dergelijke belevenis, met de sky-line van Noordwijk in zicht doet je wat. Zo'n belevenis kan je aan de balk schrijven.

Veel Oranje Luzernevlinders in augustus 1998

Jelle van Dijk

In de tweede helft van juli trokken Coby en ik langs de kust van de Golf van Biskaje.

In het groene Spanje is het in de zomer goed toeven: gematigde temperaturen en af en toe een wolkenveld waaruit wel eens een bui kan vallen. Behalve naar vogels en planten kijken wij de laatste jaren ook naar vlinders. Toen wij bij de Picos de Europa waren aangekomen, stuurde ik een kaart naar een kennis die in vlinders is geïnteresseerd met de mededeling: "weinig vlinders hier, behalve veel Oranje Luzernevlinders."

Dit bericht had ik ook aan het einde van onze reis kunnen versturen, want in geheel NW-Spanje en Noord-Portugal wemelde het van de Oranje Luzernevlinders.

Na thuiskomst bezocht ik voor een planteninventarisatie op 7 augustus het bedrijventerrein 's-Gravendijk, gelegen tussen de Berghstichting en De Krom.

Tot mijn niet geringe verbazing telde ik hier in korte tijd 12 Oranje Luzernevlinders.

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt en de volgende dag spoedde ik mij naar het industrieterrein Gravendam, gelegen achter de benzinepomp aan de 's-Gravendamseweg in Noordwijkerhout. Op dit veel kleinere terrein fladderden zowaar 22 ex rond! Meteen werd koers gezet naar andere braakliggende terreinen.

Het bouwterrein Hoogh-Teylingen bij Voorhout was goed voor 6 ex en het industrieterrein Sassenheim-Zuid, gelegen tussen de Oosthoutlaan en Akzo-Nobel leverde na enig spuurwerk 3 ex op. Het braakliggende stuk grond bij de Kwekerij, eveneens aan de Oosthoutlaan in Voorhout gelegen, liet 2 ex van deze fraaie vlinders zien. Op 13 augustus werd het terrein 's-Gravendijk door Els en Fons Schlatmann bezocht. Zij liepen het gehele terrein af en ondanks de ongunstige omstandigheden (krachtige

wind) telden zij 17 ex. Na enkele dagen met meer bewolking konden op 16 augustus drie nieuwe locaties aan de lijst worden toegevoegd.

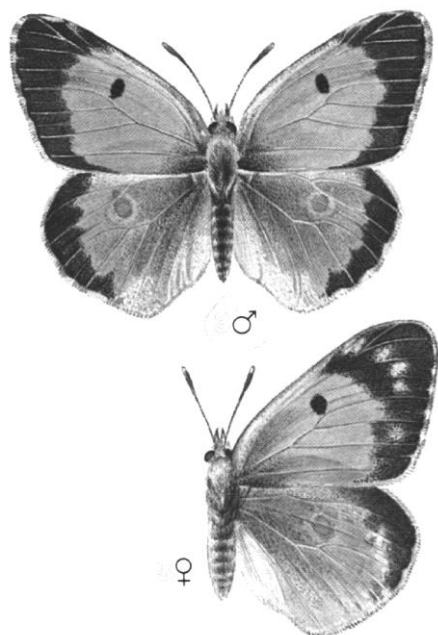
Op het zanddepot tussen de jeugdgevangenissen Sassenheim en de Klinkenbergerplas dartelde één ex rond. Rien en Robbert Sluys vonden op dezelfde middag 2 ex op het braakliggende landje in de hoek Duinweg/Northgodreef/duinen en Johan Goudswaard trof één ex aan op het bouwterrein in de Polder Broek en Simontjes in Oegstgeest.

Dat de stroom Oranje Luzernevlinders naar ons land zeker nog niet tot stilstand is gekomen, bleek uit de resultaten die op 17 augustus werden geboekt. Op het bouwterrein

De Zanderij in Katwijk werden 36 ex geteld. Het terrein 's-Gravendijck werd gedurende anderhalf uur in stroken afgelopen, wat een totaal van liefst 84 ex opleverde. Gravendam in Noordwijkerhout was op 17 augustus goed voor 32 ex.

Tenslotte werd op deze dag nog één ex gevonden op een klein bouwterreintje in de Poelpolder bij Lisse. Op deze dag nam Agaat Mesman ook een Oranje Luzerne waar in haar tuin aan de Lisserdijk in Lissebroek. Het grootste braakliggende industrieterrein van de regio, het terrein van Flora Rijnsburg, werd op 19 augustus afgelopen.

Dit leverde slechts 5 ex op. Op 19 augustus werd ook het

tot nu toe enige exemplaar in de duinen opgemerkt (Guytedel in de Coepelduinen).

Dat deze invasie niet tot de Bollenstreek beperkt is gebleven, bleek uit een waarneming van Jo Rampen en René van Rossum die op 7 augustus bij de bekende vogelplas Starrevaat (omgeving Leidschendam) 3 Oranje Luzernevlinders zag.

Een telefoontje met Kars Veling van de Vlinderstichting in Wageningen maakte duidelijk dat er sinds enkele weken regelmatig meldingen van deze zuidelijke soort

binnen komen. Aantallen zoals hierboven vermeld, waren echter nog niet door de Vlinderstichting ontvangen.

De Oranje Luzernevlinder *Colias crocea* hoort thuis in zuidelijke streken. De noordgrens van het gebied waar deze vlinder thuishoort, waar dus ook altijd overwintering en voortplanting wordt waargenomen, loopt van Zuid-Portugal via Noord-Afrika naar Turkije.

De soort overwintert daar als zeer langzaam doorgroeïende rups. Alleen in zeer zachte winters kan deze soort daarom ook wel eens overwinteren ten noorden van de hiervoor aangegeven grens.

In gunstige jaren, vermoedelijk staat dat in verband met de regenval in Afrika, trekken miljoenen vlinders noordwaarts. Tijdens de reis zoekt deze soort terreinen met veel klaversoorten, waar meteen pogingen tot voortplanting worden ondernomen.

Terreinen met een lage begroeiing en veel open plekken hebben de voorkeur. Deze mededeling in de vlinderatlas van Bink (1992) komt goed overeen met onze bevindingen. Op de bedrijventerreinen 's-Gravendijck en Gravendam waren de meeste vlinders te vinden op de stukken waar open grond afgewisseld wordt met grote plakken Rode klaver, Witte klaver en Bastaardklaver. Kopulerende vlinders werden hier ook waargenomen. Dit was ook het geval in De Zanderij bij Katwijk.

Het eerste bezoek op 13 augustus waarbij alleen het zuidelijk deel met hoge, dichte vegetatie werd bezocht, leverde niets op. Bij het tweede bezoek, goed voor 36 ex, werden uitsluitend de laagbegroeide, klaverrijke delen afgelopen.

Het uitgestrekte terrein van Flora Rijnsburg heeft wel veel open plekken, maar er groeit (nog) vrijwel geen klaver; slechts één pol Bastaardklaver werd hier aangetroffen te midden van een zee van kamille, ganzervoeten en meldes. Niet zo vreemd dus dat hier slechts 5 ex werden gezien.

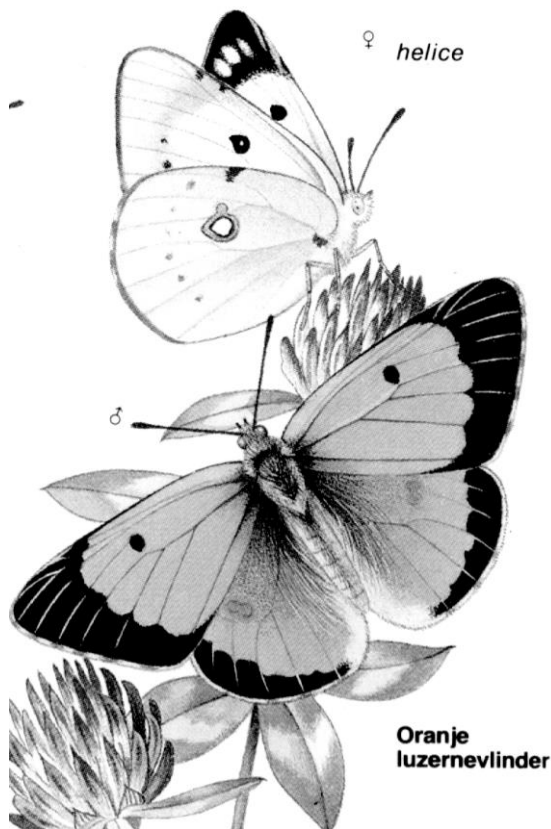
Het is niet geheel duidelijk of 'onze' vlinders rechtstreeks uit Noord-Afrika en Spanje zijn komen aanwaaien. Kars Veling van de Vlinderstichting (mond. meded.) veronderstelde dat onze augustusvlinders de nakomelingen zijn van vlinders die enkele maanden eerder al West-Europa bereikten. Omdat zoiets als ringonderzoek voor vlinders niet bestaat, blijft het enigszins gissen. Feit is wel dat met een sterke zuidelijke stroming vlinders in enkele weken grote afstanden kunnen afleggen.

Lempke, de grote deskundige op het gebied van trekvlinders, beschrijft een waarneming van ene Marten uit 1956 (Lempke 1972). Deze Marten was op vakantie in Cantabrië (Golf van Biskaje) en nam massale trek van Oranje Luzernevlinders in noordelijke richting waar. Op verschillende punten langs de kust schatte hij gedurende negen dagen het aantal vlinders dat noordwaarts vloog. Hij kwam tot een totaal van 37 miljoen!

Dat 1956 in ons land geen topjaar werd (slechts 45 ex totaal) is vermoedelijk toe te schrijven aan ongunstige weersomstandigheden ten noorden van Spanje in dat jaar. In de vlinderatlas van Bink (1992) heeft Lempke een lijst van trekvlinderswaarnemingen gepubliceerd die loopt

van 1947 t/m 1987.

Er blijken in die periode maar drie jaren te zijn geweest met meer dan 1000 waarnemingen. Dertien jaren haalden de tien waarnemingen niet en in twaalf jaren werden tussen de 10 en 100 ex geregistreerd. Dat 1998 zich onder

de topjaren zal scharen lijkt zeer waarschijnlijk.

Als u dit stukje onder ogen krijgt is de kans om nog een Oranje luzernevlinder te zien rondfladderen niet zo groot

meer. Bij deze trekvlinder wordt in de nazomer namelijk ook terugtrek in zuidelijke richting waargenomen.

Zelf was ik daar getuige van in 1967 toen ik vanuit Ermelo regelmatig de Knardijk (Zuidelijk-Flevoland was toen nog niet aangelegd) bezocht. In september en oktober 1967 vlogen langs deze beroemde dijk soms tientallen exemplaren per dag in de richting van Harderwijk. Lempke ontving in dat jaar 3083 waarnemingen! Dat het jaar 1998 dit recordjaar zal overtreffen is zeer waarschijnlijk nu alleen al uit onze omgeving zo'n 175 ex zijn geteld.

Mocht u deze zomer ook Oranje Luzernevlinders hebben gezien, geef dit dan (met al uw andere vlinderwaarnemingen!) door met vermelding van datum, plaats en aantal aan Fons en Els Schlatmann, Juffermansstraat 29, 2341 JJ Oegstgeest.

Deze soort is bijzonder gemakkelijk te herkennen: een vrij kleine, helder oranje vlinder met een zwarte vleugelrand. In rust vouwt deze soort de vleugels altijd samen.

De fraaie oranje kleur is dan niet meer te zien! Een enkele keer mist het vrouwtje de oranje kleur op de bovenzijde en lijkt dan sterk op andere soorten luzernevlinders. Deze vorm, de vorm *helice*, werd tot nu toe viermaal op het terrein 's-Gravendijck gezien (en door Rien Sluys gevangen voor determinatie). Aanvullende waarnemingen zullen in een volgende Strandloper gepubliceerd worden.

Literatuur

Bink F.A. 1992. *Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa*. Schuyt & Co, Haarlem.

Lempke B.J. 1972. *De Nederlandse trekvlinders*. Thieme, Zutphen.

Wynhoff I., van Swaay C & van der Made J. 1992.

Dagvlinders van de Benelux. Uitgave van de KNNV en de Vlinderstichting, Utrecht/Wageningen.

Lammergier (*Gypaetus barbatus*) in Noordwijk

Ab Steenvoorden

Dinsdag 12 mei werd Den Haag opgeschrikt door een grote roofvogel, een onvolwassen Lammergier.

Vrijwel direct na de ontdekking werd de dierenambulance en de Haagse brandweer ingezet om de Lammergier te vangen. Onder grote belangstelling van het publiek en de media werd de vogel achtervolgd door een ambulance en een tweetal brandweerwagens. Na verschillende mislukte pogingen om de Lammergier te vangen verdween de vogel omstreeks 18.00 uur in zuidelijke richting. Men ging er vanuit dat de vogel ontsnapt was vanuit een Vogelpark of Dierentuin.

Diezelfde avond werd de vogel landelijk nieuws doordat filmbeelden in verschillende journaals uitgezonden werden.

De volgende dag dook de vogel in de omgeving van

Zoetermeer op en ook daar werd er geprobeerd om de vogel te vangen. Medewerkers van de dierenambulance Zoetermeer probeerde de Lammergier te lokken met ééndagskuikens, geïnjecteerd met een spierverslapper.

Ook daar kon de vogel niet gevangen worden.

Waarschijnlijk waren er twee Lammergieren in Nederland aanwezig, want terwijl iedereen in Zoetermeer op zoek was naar "hun" vogel dook er in het duingebied tussen Noordwijk en Katwijk ook een Lammergier op.

Navraag heeft inmiddels duidelijk gemaakt dat er inderdaad een tweetal Lammergieren in Nederland zijn waargenomen. Eén exemplaar werd van 12 tot 19 mei waargenomen langs de Hollandse kust tussen Scheveningen en Texel en een ander exemplaar werd waargenomen tussen 14 en 18 mei op verschillende locaties in Zuid-Holland.